

en la toponímia de l'Antiguitat fora del Laci, com *Augusta Vindelicum*, etc.; també en els meus treballs n'he assenyalat molts casos evidents en terres hispàniques i molts altres que sobreviuen en la nostra toponímia (Vall de Bof i en general Pirineus: ¹ *Pincaró, Ribampiedro* i veg. ací mateix a *AVENC* el cas d'*Avencó*). — ² En el v. 6174 hi ha *la exorca* en l'ed. més antiga i en altres tres de les quatre següents, *la xorca* en el ms. i *la 'xorca* en l'ed. B: potser s'hauria hagut d'escriure això o bé *l'exorca*. ¹⁰ En el 8743: *la viuda xorca* Chabàs no indica variants però hi deu haver les mateixes, i la deducció deu ser igual. — ³ Deu ser el mateix que cita Tallgren (*Nph. Mgn.* xx, 46), si bé el dóna com a ms. de l'Escorial de princ. S. xv. — ⁴ És sabut que ¹⁵ Levy continuà aplegant materials antics després de publicar el PSW, que tingué en compte per al *PDPF*, i essent aquest uns 12 anys posterior a la data del fascicle *ei-* d'aquell, no degueren ser poques aquestes dades no donades mai a conèixer. — ²⁰ ⁵ El *TdF* hi ajunta un llem. *chorgo* però per a aquest, que sembla ser una altra cosa, vegeu més avall; el mateix *TdF* reconeix que hi ha confusió per part d'alguns amb *sourgo* «source» (que naturalment res no té en comú amb això). També hi ²⁵ posava Wartburg en *Liubl.* xli, 367, un roerg. *tzurgo* (mot exclusiu del cantó de Requistà), però aquest com ja indica Vayssier no és més que una variant fonètica de *turco, turgo*; relacionat amb (*en*)*terc*, cast. *terco*, i no cal dir que sense relació amb això. — ³⁰ No és estrany perquè quan M-Lübke i Moll encara tenien lleure i edat de pensar-hi bé, no s'ocuparen mai d'aquesta ardua i cabdal qüestió: no hi ha res d'*eixorc* en el *REW*₁ ni en el *Supl.* de Moll, ni la referència més indirecta. — ³⁵ Fins en el mateix *FEW*, Hubschmid se li revolta, donant-hi entenent, en la nota 1 de l'article, que aquest nom de peix no té res a fer amb això. — ⁴⁰ Aquest gal en realitat no és més que britònic, on bretó, gal·lès i còrnic (*iurcb*) fan suposar un bretó antic **IORCO-* 'cervo, cabirol' (Pedersen, *VglGrKSpr.*, 64, § 44), enterament estrany al gaèlic i irlandès; indicis molt incerts i indirectes han fet suposar que existís en gal, i alguns hi han connectat un mot basc *orkatz* i el gr. *δὀρξ* del mateix significat, però la relació ⁴⁵ entre aquests tres noms és problemàtica, puix que les inicials dels tres no coincideixen i no hi ha arrel indoeuropea a la qual es puguin atribuir (cf. Pok., *IEW*, 513); hi ha unes dades soltes de *ζὀρξ* i de *ἰορξος* en fonts gregues, però aquestes són coses escadusseres i incertíssimes (igual pot ser ⁵⁰ alteració fonètica de *d-* en algun dialecte). El que és clar és que fonèticament no hi ha lligam de cap de les tres amb *eissorc*. I lligam semàntic? Ací surt Wartburg suposant que el bretó *iourc'h* tingués ⁵⁵ primitivament el significat de 'estèril': però ni Pedersen ni Pokorny, ni Walde (Walde-P. I, 209), ni Victor Henry (*Gloss. Et. Breton*) no han dit mai tal cosa ni citat tal significat en bretó ni en cap llengua cèltica. L'únic fonament de Wartburg és ⁶⁰

un glossari del dialecte local bretó de Treguier on es dóna *iourc'h* amb el significat de «jument stèrile». És clar que això no prova res ni per al bretó modern, car donar a una egua el nom d'un animal mascle i jove com el cervo o cabirol és implicar que és estèril, cf. cast. *machorra*, ll. *mannus* 'haca' del mateix origen que el pre-romà *MANDUS* 'jònc', ll. *taura* 'vaca estèril'. No hi ha cap fonament objectiu per relacionar *eixorc* amb un nom del cervo ni d'una egua. Per desgràcia els errors es van copiant d'uns diccionaris als altres, i l'article *JORCOS* copiat acríticament de Wartburg per la senectut de M-Lübke va passar com a «galló-romanisch *JORCOS*» al *IEW* de Pokorny. — ⁹ Un altre garbuix el féu M-Lübke en els anys senils del suplement a la seva reedició del *REW* (n.º 9678, on repeteix en dos mots i sense crítica la tesi de Wartburg) i en una cua a l'article 6088 (sense posar d'acord les seves tres notes, contradictòries una de l'altra, car evidentment no es recordava de les altres dues en escriure cada una), on enganxa *eixorc* amb un suís *inortsi* 'embruixar' i amb cast. *huerc* 'infern', per mitjà del recent i rar cat. *exxorquir* 'tornar *eixorc*'. En *Das Katalanische* ell o Moll fan una altra confusió amb *exorcizare* 'foragitar el diable'. No ens vantom gaire de la llunyania d'Isidor o Ménage. — ¹⁰ Sobre el coneixement del nom grec del testicle a Roma pot servir d'indici la glossa vulgar «*orchi: graece testiculis*», *CGL* v, 376.33 i Servius en *Georg.* II, 86. — ¹¹ Una base verbal com *EXORCHARE, híbrida grecollatina (i formada com *exoculare*, que ja és en Plaute per a 'buidar els ulls') em faria menys peça, encara que es trobi un *eixorc* en alguna font tardana catalana, car té un aire ben secundari, i des del punt de vista romànic és enterament inversemblant que fos punt de partida d'un adjectiu d'arrels fondíssimes en la vida, en la llengua i en el dret d'una o dues nacions romàniques. En grec, en tot cas s'hauria hagut de formar amb una iota darrere la *CH* (*ὄρχις, -ιος*, àtic *ὄρχεωσ*, plural *ὄρχεις*). Admetem, però, que la història del fr. *aveugle* i congèneres, amb un *AVOCULTIS*, calc mal fet d'un gr. *ἀπομύατων*, presentaria algun vague paral·lisme amb el cas que ens preocupa. — ¹² Encara que s'havia cregut que significava 'membre viril', era per una falsa etimologia (ll. *virga*, que topava amb la dificultat fonètica, Pedersen, *o. c.*, § 120) i ja Kuno Meyer (*Sitzber. Preuss. Ak.*, 1912, 800) va demostrar que era cèltic genuí i només volia dir 'testicle', com ara es reconeix generalment (Pok., *IEW*, 782). — ¹³ La formació de tals adjectius en llengües indoeuropees per a idees com la que encerquem ens la prova no sols aqueix mot grec i els citats mots armenis sinó, p. ex. l'avèstic *ap-āvaya-* 'capat, eunuc' format amb el nom *āvya-* de l'ou (persa ant. *xāya-*, gr. *ᾠον*, etc.). Quant a *EKS-* prefix, en llengües veïnes al sorotàptic, hem vist repetidament que el seu lèxic s'acostava al del prussià antic més que a cap altra llengua; ara bé el nombre de mots en *sb-*, *sl-* i combinacions sem-